

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԵՒԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԵՒԱ ՇԱԲԱԹ 27 ԱՊՐԻԼ 1863

ԹԻՒ 830

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԵՒԱ, 27 ԱՊՐԻԼ

Հապէշտանի գէմեղած Անդրկայացոյ արշաւանքը յաջող վախճան մի ունեցաւ անյուստի արագութեամբ Ննդղիոյ զօրաբանակը Մակաւայի առջև՝ սրբ Չէրլս Նէրիէ զօրապետին հրամանատարութեամբը երկու ժամու չափ ճակատ առ ճակատ պատերազմելէ ետեւ յաղթական հանդիսացաւ թէսդորոս կայսեր զօրաց վերայ և յիշեալ մայրաքաղաքին տիրեց աւրինահեղ յարձակմամբ և Ննդղիացոց փասը խիստ թեթեւ է, այսինքն մէկ պաշտօնակալ և 14 զինուոր սպանուեցան, ու 28 հոգի վիրաւորուեցան։ Իսկ Հապէշտանը կողմանէ 1500 հոգի չափ սպանուեցան կամ վիրաւորուեցան։ Սպանուեց թիւը կը պահուի նոյն ինքն թէսդորոս կայսրը, որուն համար թէպէտեւ պարտուեցաւ թէ յուսահատութենէն ինքզինքը սպաննէր է, սակայն ճիշդ տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ պատերազմին մէջ զէնքը ձեռքը քաջաբար մեռեր է։ Բանտարկեալները՝ Նէկուսին մահուանէ յառաջ և անոր հրամանաւ՝ Ննդղիացոց յանձնուեցին։ Սրտոր Բէմբընը տնդղիացի հիւպատոսը՝ ինչպէս նաեւ միւս և բոլորքի բանտարկեալք քաջառողջ վիճակի մէջ կը գտնուին։

Այս աշտինակ բարեկամը արդիւնք մի ունեցաւ այս արշաւանքը, որ կրնար շատ աղէտալի ըլլալ Ննդղիացոց համար։ Այսմ տեսնեմք թէ Ննդղիոյ կառավարութիւնը զո՞հ պիտի ըլլայ այս արդիւնքէն թէ անորմէ օգուտ քաղելով՝ պիտի ուզէ դադարեցնել իր զինուորին մի հաստատել Հապէշտանի ծովեզերեայ երկիրները։ Եթէ Ննդղիոյ զաւճին նախադաս միսար Տիգրայէլին խօսքին հաւատ ընծայելու ըլլամք, սրբ Նէրիէ զօրապետը՝ հանգերձ իւր զօրաբանակաւ, շուտով պիտի վերադառնայ Հապէշտանէն, և այս ընթացքը նոր ապացոյց մի պիտի ըլլայ, երբեք Ննդղիոյ կառավարութեան անշահասիրութեանը։ Այսու ամենայնիւ շատ րը չեն ուզեր հաւատալ այս սպառնալիքները և կը պնդեն թէ Ննդղիան պիտի աշխատի արդիւնաւորելու այսպիսի բարեպատեհ առիթ մը, որ մեծապէս օգտակար է թէ իւր քաղաքականութեանը և թէ իւր վաճառականութեան յառաջդրութեանը։

Սեփին Բերտանիոյ թաղուհւոյն երկրորդ որդին բարձրաւ։ Արթուր իշխանը, որ կը թուութեան ճանապարհորդութեամբ մի Աստրախա կը գտնուի, այս երկրին Սեփին քաղաքին մէջ անցեալները ատըր՝ ճանաչաւ վիրաւորութեամբ ինչպէս մի, որուն քիչ մը ինքնազգացութիւն ունենալը ետքէն իմացուեցաւ։ Երբ ինքնազգացութեան խորքութեան ընդունած վերքը թէպէտեւ ի սկզբն ծանր էր, բայց այժմ անվտանգ է, որով ծաղկահասակ իշխանը կարող պիտի ըլլայ շուտով վերադառնալու ի իր տուն, Վալաթէա շոգեշարժ ֆեկիւթով, որուն հրամանատարն է։

Սեփին Բերտանիոյ հասարակաց խորհրդանոցին մէջ միսար Շիփսըն երեսփոխանը գլխատման պատճոյն ջնջուած առաջարկած էր, որուն վրայք երկար հակաճառութիւններ ըլլալէ ետեւ, քուէարկութիւն եղաւ և այս պատճոյն ջնջման առաջարկութիւնը՝ 127 քուէով ընդդէմ 23 քուէից մերժուեցաւ։

Իտալիոյ թագաւորանոց Հիւմպերթ իշխանին աւանտուրներն ընդ Մարկարիթա իշխանուհւոյն Սափայի՝ փառաւոր հանգիսիւ կատարուեցաւ թուրք նոյն մէջ ի ներկայութեան իւր քեռան՝ Կարոլէոն իշխանին և Բրուսիոյ թագաւորանոց իշխանին։ Այս բարեպատեհ առիթի Վաղղիոյ կայսրը սքանչելի արհեստի մը շինուած մեծադին սուր մի յուղարկեց ի նուէր նորաստեղծ իշխանին, որուն՝ Բրուսիոյ

թագաւորն ևս զոյգ մի շատ հազուադէպ ձի յուղարկեց ի նշան խնդակցութեան։

Իտալիոյ զանձային վիճակը շատ ձախորդ է, տէրութեան եկամտից ու ծախուց մէջ հաւասարակշռութիւնը բոլորովին աւերուած ու 378 միլիոն ֆրանկ մը կայ։ Այս բացը լեցնելու համար քանի մը տեսակ հարկ դնելու առաջարկութիւններ եղան, բայց մինչև ցայսօր և ոչ մէկը ի գործ դրուեցաւ ի պատճառս դանդաղ դժուարութեանց և արդէնքէն, որ Գանձային այս տիւր վիճակը առայժմ բոլոր կենցաղագէտ անձանց ուշադրութիւնը գրաւած է, հեռաւարար ուրիշ քաղաքային խնդիրները հանգարտութեան մէջ կը գտնուին։

Աստրիոյ կառավարութիւնը կը շարունակէ իւր ծանր աշխատութիւնները ի մասին սահմանադրական և ազատասիրական ներքին բարեկարգութեանց, որոնք օրըստօրէ կը յառաջդրուին և կը հաստատուին ի մեծ ուրախութիւն ժողովրդեան։

Ննդղիայի շատ օրապիւրներ հրատարակած էին թէ Աստրիոյ քաջածէից խորհրդոյն նախագահ մօսիւ աը Պալմօ սեպուհը զաւրտի յայտարար մի յուղարկած է օտար տէրութեանց քով ելլած Աստրիոյ դեսպանաց, իմացնելով անոնց թէ Վէնայի գահին վրէժը կը փափաքի շարունակելու իւր օգնութիւնը ի նպաստ և ի պաշտպանութիւն պապութեան։ Վէնայի լրագիրները յիշեալ թերթերուն սխալ տեղեկութիւնները ուղղելով կը ցեն, թէ ստոյգ է որ Աստրիոյ կառավարութիւնը չըջաբերական յայտարար մի յուղարկած է, բայց անոր նպատակը ուրիշ բան չէ բայց միայն անտեղի մեկնութեանց առաջը առնուլ, որոնք կրնան թիւրեւ ու չար մտքի դարձուել ժողովրդեան ցնծալի յայտարարութիւնները, որ տեղի ունեցան քաղաքական ամուսնութեան օրինաց հաստատուելուն բարեպատեհ առիթը։ Այս օրէնքը՝ ինչպէս նաեւ ուրիշ քանի մը այս օրինակ նորահաստատ օրէնքները մօտեւս պիտի վաւերանան կայսերական հրովարտական։

Աստրիոյ Լազարէթ կայսրուհին, որ Հունգարիոյ իշխան մայրաքաղաքը կը բնակի ժամանակէ մը ի վեր, աղջիկ դասակ մի ծնաւ այս օրերս։ Երբ ծնին իշխանուհին և իւր օգոստոսական մայրը քաջառողջ վիճակի մէջ կը գտնուին։

Կը հաստատեն թէ Պէլճիքի թագաւորը մօտեւս ճանապարհորդութիւն մի պիտի ընէ ի փարիզ։ Եւ որովհետեւ Վ. Վ. Եհսփառութեան եղբորը իշխանի կոմսին լծակիցը՝ Մոլտօվալաքիայի Կարոլոս իշխանին քոյրն է, կը ցեն թէ այս ճանապարհորդութեան նպատակը՝ Կարոլէոն կայսեր դադափարը ուղղել և կատարել փառատել է յիշեալ տիրող իշխանին քաղաքական ընթացքին նկատմամբ, վասնզի քիչ ժամանակէ ի վեր Մոլտօվալաքիայի մէջ պատահած դէպքերը պատճառ տուին մեծ տէրութեանց՝ խստիւ մեղադրել Կարոլոս իշխանին ընթացքը։

Փարիզը Վիսթիլի-Վիսթիլ օրագիրը Ապրիլ 15 ամս թուով յայտարար մի կը հրատարակէ, որով Լազի մէջ դանուար Վաղղիոյ, Ննդղիոյ, Հելլասի, Բրուսիոյ և Ռուսիոյ հիւպատոսները կը յայտնեն թէ Բուսնիայի մէջ հրէից դէմ եղած հալածանաց լուրը ստոյգ և հիմնաւոր է։

Թէպէտեւ անցեալները զրուցուեցաւ թէ Սերվիայի իշխանութեան մէջ թուրքաստանի գէմեղանաւական գործքեր անպակաս են, այսու ամենայնիւ Պէլլուստէն հասած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Սերվիայի կառավարութիւնը որոշեր է իւր ծախիւքը մղել ի մի կառուցանել ի յիշեալ մայրաքաղաքը, որպէսզի այնտեղ բնակող կամ գործքի համար եկող մահմեդականները կարող ըլլան իրենց կրօնաւ

կան պարտքը կատարելու։ Եւ իշխան կառավարութեան մարդասիրական դոկտրին ընթացքը՝ Սերվիացոց կրօնական թոյլտուութեան անժխտելի ապացոյց մըն է և միանգամայն թուրքաստանի նկատմամբ իրենց ունեցած բարեկամական ու երախտագէտ դրացմանց յայտարարութիւն մի։

Կաղղիական լրագիր մը մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդամք զոր ուշադրութեան արժանի կհամարեմք։

«Ուստիւնը դուռնաւ նամակ մի զոր մեր աչաց առջև ունիմք, կը ծանուցանէ թէ յորմէ հետէ Վաղղիոյ մէջ պաշտօնական կերպիւ խաղաղասիրական յայտարարութիւններ եղան, Ննդղիոյ կենցաղագէտ անձանց ակումբները ևս առաւել կը հաւատան պատերազմի մը բացուելուն, ու այժմեան անդղկացի պաշտօնէից խորհուրդը կը կարծէ թէ այս պատերազմը մը աշխարհիկ տեղի պիտի ունենայ ի մէջ Վաղղիոյ և Բրուսիոյ։ Ուստիւն մէջ կը ցեն, կը յաւելու յիշեալ նամակը, թէ մարաշիտ Վիլհելմ յառաջ բերուած ու ճարտարաբանութեամբ պաշտպանուած զինուորական իրաւացի պատճառներ համոզեցին զկայսրը՝ թէ աշխարհ ամենէն յարմար եղանակն է պատերազմի մը համար՝ Վաղղիոյ նկատմամբ։ Վասն զի զաղղիացի զօրադնդերը՝ Բրուսիոյ զօրաբանակէն և մասնաւոր Վէնտուէհէն աւելի աղէկ կը թուած ու երկար ժամանակէ հետէ մարդուած ըլլալով, կարող պիտի ըլլան գիւրուութեամբ տանելու ձմեռուան պատերազմին յարակից նեղութիւնները։ Բացայայտեմք, անձրեւները ու ցուրդը ամենէն հեշտ և ամենէն ապահով միջոց պիտի ըլլայ արդիւնք զոր ինչ կը վախնան ամենէն աւելի, այն է Ռուսիոյ զինուորական գործակցութիւնը Բրուսիոյ հետ»։

Իբեանաւոր կացութիւնը հանգարտ չէ, ժողովրդեան դժգոհութիւնը օրըստօրէ կաւեցայ և ծանր գանդատներ կը ըլլան ընդդէմ գործակալաց ոմանց, որոնք հասարակաց վստահութիւնը չեն կրցեր ձեռք բերել։ Վսեմափայլ Տաւութ փաշային Կ. Պօլս կանչուելով՝ զուցէ իրաց այս վիճակին վրայք ճիշտ տեղեկութիւններ առնելու համար է։ Կը հաստատեն նաեւ թէ Իբեանաւոր ինքնիշխանը բազմաթիւ ստորագրութեամբ աղերսագրեր յուղարկած են առ Բարձրագոյն Իսուրը, խնդրելով ամենախոնարհաբար, որ ուրիշ ընդհանուր կառավարիչ մը կարգուի փոխանակ վսեմ Տաւութ փաշային, որուն կառավարչութեան պայմանաւոր լմբնաւոր վերայ է։

ԵՂԻՊՏՈՍ

Կը հաստատեն թէ այս երկրին կառավարութիւնը յաջողեր է 250 միլիոն ֆրանկի փոխառութիւն մը ընելու։ Բրէտի Խոնիէ, Սոսիէթէ Դէնէրալ և Պանթ Օմման դրամաւորներուն հետ։ Այս փոխառութեան տոկոսը հարկերին 7ի որոշուեր է։

Լազարէթի կառավարութեան պաշտօնէից մէջ մօտեւս տեղի ունեցած փոփոխութիւններէն փառաւոր յաջողութիւն մի կը տեսնեմք վասն զաղղիական վսեմաւոր փաշային, ինչպէս կապացուցանէ Ռազիլ փաշային հրամարականը՝ որ ներքին գործոց և եկամտից տեսուէր։ Այս բարձր պաշտօններուն առաջինը վսեմ Դէրիֆ փաշային յանձնուեցաւ ու երկրորդը վսեմ Խամիլի փաշային։

Վաղղիոյ լրագիրները գովութեամբ կը յիշատակեն բարձրաւոր փոխաղբային մարդասիրական խնամքը, զոր անդադար ի գործ կը դնէ հասարակաց կրթութիւնը զարգացնելու և երկրագործութեան ամեն ճիւղերը կատարելադրութեամբ ի բարօրութիւն իւր իշխանութեան ներքեւ գտնուող բոլոր ժողովրդոց, որոց թիւը օրըստօրէ աճելու վերայ է և այս օրուն օրս հինգ միլիոնի կը հասնին։

Վաղղիարէն լրացրի մը մէջ հետեւեալը կը կարգաւորէր.
«Երբոր օգոստոսիան Սուլթանը տեղեկեալան
Արուեստահանդէսը տեսնելու համար Վաղղիարէն
կաւ, սքանչալի վարչական կարգաւորութեան պատ.
ուական եղանակին վերայ, որով Գարիբ մայրաքա.
ղաքին մատակարարութեան ամեն ճիւղերը 'ի գործ
կը դրուին. ուստի անոր վրայօք մանրամասն տեղե.
կագրութիւն մի խնդրեց և ձեռք բերաւ :
«Արեւմտե Թէ 'յ. Վ. Ե. հաստատութեան հրամանացը
համաձայն՝ Բարձրագոյն 'յուրը Կ. Պօլիս մայրաքա.
ղաքին վարչական կարգաւորութեանը համար ծրագիր
մը պատրաստած է. և այս ծրագիրը՝ որ Վաղղիարէն
մայրաքաղաքին մատակարարութեան գաղափարին
վերայ շինուած է մօտեւս 'ի գործ պիտի դրուի :
«Կ. Պօլիս մայրաքաղաքը 20 շրջանակի կամ մասի
պիտի բաժնուի. որոցմէ իւրաքանչիւրը մէկ մէկ քա.
ղաքացեալ պիտի ունենայ ընդարձակ իշխանութե.
իսկ բարձրագոյն վարչութիւնը այս լայնածաւալ
քաղաքին՝ պիտի յանձնուի կառավարչի մը (շէֆի
էմինի), որ արդէն նշանակուած է : Այս քարձը
պաշտօնակալը վսեմ. Սէրպէր էֆէնտին է. որ Եւ.
բոսնիայի մէջ Ըրած իւր վարչական ուսմանը քննութե.
նշանակեալ ու երեւելի հանդիսացած է » :

ՎԻԼԱՅԹԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՕՐԵՆԵՐ(1)
ԳԼՈՒԽ 3.

Վարչութեան վիճակքի :

Յօդ. 25. Վիլայէթի ընդհանուր խորհուրդ մի հաս.
տատուած է. որուն անդամները պիտի ընտրուին, իւ.
րաքանչիւր սանձաքէ չորս չորս հոգի, ըստ տրամա.
դրութեանց այս կանոնադրոյն հանգեցնող մասին, այս.
ինքն երկու մասով տակաւն և երկու ոչ մասով տակաւն :
Ընդհանուր խորհուրդն նախագահէ Վիլայէթի, որ նա.
խագահի փոխանորդ մի կը կարգէ վիլայէթին գործա.
կանքին ընտրելով :

Յօդ. 26. Ընդհանուր խորհուրդը տարին անգամ մի
'ի ժողով կը հրաւիրուի վիլայէթին մայրաքաղաքին մէջ.
և անոր գումարումը 40 օրէն տեւել պիտի չտեսնէ :

Յօդ. 27. Վիլայէթի ընդհանուր խորհուրդն պաշ.
տօնէն է, նախ՝ քննել զանգեղները որ կը վերադառնան վի.
լայէթին կայսերական ճանապարհաց շինութեանը, և
նոյն բարձր վիճակի մէջ մնալուն և անոնց պաշտօնա.
թեանը, նմանապէս հոգ տանել քաղաքներուն ճանապար.
հաց տեսչութեան վերայ : Այլ և իւր պաշտօնէն է հրա.
ւարական շինութեան շինութեանը, նորոգութեանը
և բարձր վիճակի մէջ պահպանուելուն վերայ հսկել և
սանձաքներէն ու քաղաքներէն այս նիւթից վրայ իւր կե.
սնդիկները քննել : Երկրորդ՝ որոշել ճանապարհաց ու.
տիկանութեան վերաբերեալ կարգաւորութիւնները :
Երրորդ՝ երկրագործութիւնը ու վաճառականութիւնը
ընդարձակեցնելու ու զարգացնելու միջոցներուն վրայ
խորհուրդը և քննութիւնը ընել : Չորրորդ՝ հոգ տանել և
քննել զանգեղները՝ որ սանձաքներուն, քաղաքներուն և
գիւղերէն տուրքներուն հաւաքուելուն կը վերաբերին :

Յօդ. 28. Ընդհանուր խորհուրդն իւրաքանչիւր ամ.
դարեւ իրաւունք ունի խորհուրդն ներկայացնելու զաւել.
սագրերը՝ որ կը տրուին իրեն թէ՛ այն սանձաքներէն
որոց կողմանէ երեսփոխան կարգեալ է և թէ՛ նոյն սան.
ձաքներէն կախում ունեցող քաղաքէ մը : Յիշեալ աղեր.
սագրերը սկսած է որ յառաջագոյն Վիլայէթի ներկայա.
ցընէ, որ անոնց մէջն արեւմտեւորները կընտրէ և
կուտայ ընդհանուր խորհուրդն մատուցանելու : Այս
խորհուրդը նմանապէս քննութիւն կընէ ընդհանուր օգ.
ալից վերաբերեալ ամեն խնդրոց վրայօք, որ Վիլայէթի
կողմանէ ուղարկել կընտրուի իրեն : Ընդհանուր
խորհուրդը իւր որոշումը միայն կը յայտնէ՝ իրեն քնն.
նութեանը յանձնուած գործոց վրայօք, իսկ նոյն որոշ.
ման գործադրութիւնը կայսերական կառավարութեանը
կը վերաբերին : Ընդհանուր խորհուրդն որոշումները յա.
տուկ տեղեկագրութեամբ, բարձրագոյն Գրանը կը
յուղարկուին Վիլայէթի ձեռքը՝ և կայսերական հրամանա.
գրով մի կը վերաբերանան :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սանձաքներու վարչութիւն :

ԳԼՈՒԽ 4.

Սանձաքի ընդհանուր վարչութիւնը :

Յօդ. 29. Իւրաքանչիւր սանձաք, որուն քաղաքա.
կան վարչութիւնը, եկամտները և ոստիկանութիւնը
Վիլայէթի բարձր իշխանութեան ներքեւ գրուած են, կա.
ւարձը մի կը վերաբերանան :

(1)Տէս լրագրոյս 828 քին :

աւարիչ (միւթէտարը) մի ունի կայսերական հրամա.
նագրով կարգեալ. որուն յանձնուած է կայսերական
կառավարութեանէն ելած թղթը հրամանաց գործադրու.
թիւնը, ինչպէս նաև Վիլայէթի յուղարկուած հրահանգ.
ներուն գործադրութիւնը 'ի մասին իւր իրաւասութեանս
Այլ սանձաքին մէջ գործադիր իշխանութիւն ունի՝
իրեն տրուած իշխանութեան սահմանէն չելլելով :

Յօդ. 30. Սանձաքին զանձային գործոց և հաշուե.
կալութեան տեսչութիւնը մահապաշտէ իր շուրջ պաշ.
տօնակալի մը յանձնուած է. զոր կայսերական կառա.
վարութիւնը կը կարգէ ըստ առաջարկութեան եկամտից
տեսչին : Այս պաշտօնակալը՝ վիլայէթին զանձային
գործոց վերատեսչին իշխանութեան ներքեւ գրուած է :
Յօդ. 31. Միւթէտարը մի և մահապաշտէին փոխա.
դարձ յատկութիւնները 'ի մասին զանձային գործոց և
հաշուեկալութեան, յատուկ կանոնադրութեամբ մի պի.
տի որոշուի : Մահապաշտէին տեսչութեան ներքեւ
գրուած գրասենեակի մը յանձնուած է սանձաքին հաշ.
ուեկալութիւնը և պիտի գործէ վիլայէթին զանձային
վերատեսչին ցոյց տուած կերպին համամասն :

Յօդ. 32. Սանձաքին քարտուղարութիւնը յանձ.
նուած է կայսերական կառավարութեանէն կարգեալ պաշ.
տօնակալի մը, իրեն տեսչ. պաշտօնակալն թղթակ.
յութեան արձանագրութեանց և դիւանական թղթոց :
Յօդ. 33. Միւթէտարը օգնական ըլլալու համար
վարչութեան խորհուրդ մի կազմուած է, բաղկացեալ
կեղերական քաղաքին գաւառէն, նոյն քաղաքին մայրա.
քաղաքին միւթէթիւն, ոչ մասով տակաւն ժողովրդոց հե.
ղեւոր գլխիկներէն, ե'լ յամալից տեսչէն, սանձաքին թղթ.
թիւնը տակաւն և չորս միւսոն անդամներէ, որ
այս երկու քաղ մասով տակաւն և երկու քաղ ոչ մասով տակաւն
պիտի ըլլան : Այս խորհուրդն նախագահէ պիտի նստի
Վիլայէթի քաղաքին, և 'ի իրաւասութեան ներքեւ 'ի մէջ
նախկին անգամ անգամ վիլայէթի քաղաքին պիտի վարչ.
նախագահութեան պաշտօնը :

Յօդ. 34. Վարչութեան խորհուրդն յանձնուած է
գործադրութիւնը ամեն կարգաւորութեանց՝ որ կը վերա.
բերին քաղաքական անտեսութեան, եկամտից, արոյ
ժողովման, ոստիկանութեան, հասարակաց շինութեանց,
վարչութիւնն տարե յամ համայն (յամալ), Թափուի և
կամալի և երկու որոշութեան : Իսկ գաւառատեսչական
գործոց ամենին միջամտութիւն չընէր :

Այս խորհուրդն ուղղմանց ձեւ ու անոր վճռոց գոր.
ծադրութեան կը պահուի յատուկ կարգաւորութեամբ մի
պիտի սահմանուի :
Յօդ. 35. Սանձաքին գլխաւոր քաղաքը ստորոշուող
քաղաքն այսինքն վիճակը զայն պահում մի պիտի ունենայ :
Յօդ. 36. Սանձաքին ոստիկանութեան գործադրութիւնը
միւթէտարը իշխանութեան ներքեւ են, որ կը բաժնէ
զանազան քաղաքներուն մէջ Վիլայէթի ընդհանուր հրամա.
նացը համամասն. և 'ի պահանջէ հորինել կրնայ իրենց
տեղին հանել նոյն գործադրութիւնը՝ քաղաքին ուրիշ մէկ
կողմը կրկնելու համար : Ոստիկանութեան պաշտօնատու.
րոց մէջ այն որ բարձրագոյն աստիճան ունի, հրամա.
նատար կը կարգուի սանձաքին ոստիկանութեանը, և
անոր կանոնացը համամասն կը գործէ միւթէտարըին
հրամանաց ներքեւ :

ԳԼՈՒԽ 2.

Սանձաքին գաւառատեսչական տնտեսութիւնը :

Յօդ. 37. Իւրաքանչիւր սանձաքի մէջ գաւառ մի պի.
տի ըլլայ, որուն յանձնուած է շէրիկի կախում ունեցող
ամեն գաւառը վճելու, 'ի բաց առեալ քաղաքական օրի.
նաց վերաբերեալ գործերը : Գաւառն ըստ տուածու.
կութեան Դէմալաւմին կը կարգուի :

Յօդ. 38. Քաղաքական գաւառու և եղեւնական
յանցանոց համար տեսչան մի պիտի հաստատուի սան.
ձաքին գլխաւոր քաղաքին մէջ : Այս տեսչան պիտի
վճէ քաղաքական գործոց և ուղարկութեանց վերա.
բերեալ գաւառը՝ որոնք քաղաքներուն քաղաքական ա.
տեանոց ձեռնհասութեան վեր են. նմանապէս պիտի
վճէ գործընթիւնը՝ որոնք նոյն տեսչանոց որոշմանց դէմ
եղած են 'ի հակառակորդաց՝ ըստ օրինոց :
Յօդ. 39. Սանձաքին քաղաքական գաւառու և ուղի.
գործութեանց յատկացեալ տեսչանին նախագահը Գա.
ւառն պիտի ըլլայ, և անդամները քաղաքացեալ պիտի ըլլան
երեւ մահապաշտներէն ու երեւ ոչ մահապաշտներէն.
որոնք կընտրուին ներկայ օրինաց հինգերորդ մասին
տրամադրութեանցը համամասն և իրեն խորհուրդին
(միւթէթի) ներկայ կը գտնուին նոյն տեսչանին մէջ :

Յօդ. 40. Քաղաքական ու եղեւնական տեսչանը
կորով ամեն գաւառը 'ի բաց առեալ նախ՝ շէրիկի յա.
տուկ տեսչանին վերաբերանան :

տուկ տեսչանին կախում ունեցող մահապաշտաց
մէջ պատահած վէճերը, նմանապէս ոչ մահապաշտաց
մէջ պատահած հոգեւոր վէճերը՝ որոնք ոչ մահապաշտական
հասարակութեանց սեպական իրաւասութեանէ կախում
ունին. երկրորդ՝ վաճառականութեան տեսչանաց վերա.
բերեալ գաւառը :

Յօդ. 41. Սանձաքին քաղաքական տեսչանին տուած
վճիւնները յայտարարի մը մէջ պիտի աւանդուին, որուն
ներքեւ Գաւառին և միւթէթիւններուն ստորագրութիւն.
ները գրուելէ ետեւ, միւթէթիւններին պիտի մատուցուի :
Միւթէթիւնները 'ի գործ կը դնեն յիշեալ տեսչանին գաւառ.
վճիւնները ըստ չափու իշխանութեան իւրոյ. իսկ զա.
նոնք՝ որոց գործադրութիւնը իւր ձեռնհասութեան սահ.
մանէն դուրս է, վիլայէթին կեղերական իշխանութեա.
նը կը յուղարկէ :

Յօդ. 42. Իւրաքանչիւր սանձաք վաճառականու.
թեան տեսչան մի ունի՝ հաստատեալ ըստ պայմանաց
վաճառականութեան կանոնադրոյն : Այս տեսչանը՝ որ
քաղաքացեալ է սեպական նախագահէ մի և քանի մը
անդամներէ, կը գործէ իւր իշխանութեան սահմանին
համամասն, որ որոշեալ է վաճառականութեան կանոնա.
գրոյն մէջ : (Պիտի շարունակուի :)

ԱՅԳԻՆՈՒՆ

Կ. Պօլսոյ աղղային երեսփոխանական ժողովոյն
տեսչանացեալ վսեմ. Բարոնակ Պէյի Ս. Փրիչեան
հիւանդանոցին խնդրոյն վրայօք գրած նամակին
շարունակութիւնը և վերջը :

Այս հրահանգը արդէն հրատարակուած է, որուն
նպատակն էր հիւանդանոցի մէջ գտնուած տէր ու.
նեցող տղայքը, նոյնպէս տէր ունեցող ծոյլ ու ծեր
այր և կին անձինքը, և աւելորդ սպասարկներն ու
նշանակներն և անոնց հիւանդները և անոնց հիւանդները ար.
ձակել, և միայն հիւանդներն ու յիւանդները և ան.
եալ ու անտէր սպասարկները վար թնել, որ
պէսպի պատասպարելոց թիւը այս կերպով նուազելով
Վարչութիւնը կարող ըլլայ այս յանկարծ հաս դէպ.
քին մէջ մնացեալ արժանաւոր պատասպարեալները
խնամել, մինչև որ նոր տնօրէնութիւն մը հաստատ.
է մատակարարութեան պիտոյքը հոգայ : Հիշեալ
հրահանգը ձեռքս հիւանդանոցի երթալով՝ նախ ու.
ղեցի զիմալ թէ՛ օրհալ մարդ կայ հաստատութեան
մէջ. բայց անհնար եղաւ գիտնալ. վառնի ոչ տու.
մարները կը ցանց ցոյց տալ և ոչ բարձր թիւ պաշտոն.
եայները. ուստի սպասարկեցանք անձամբ ամեն մէկ
յարկ զատ զատ պարտելով քննել ու հաշուել, և
կամ 'ի ներկայութեան կանչել ու անունին կար.
գալ 'ի պրոցի աշակերտները ներկայացան, որոց
թիւը 76 կը հասնէր. տղայոց ըսինք որ ամեն տար.
ուան սովորութեան համամասն այս տարի ալ բարե.
կենդանի վաքանցա պիտի ընէք, ով որ տէր ունի՝
իւր տունը պիտի երթայ 5-6 օր. մայր տուամար
բայինք, տղոցը անունները զատ զատ կարգաւոր.
տէր ունենալու նշանակուածները զատեցինք, և թէ
պաշտօնէից ու թէ՛ սղայոց կրկին հարցընելով՝ տէր
ունեցողները՝ 42 հատ իրենց տեղը զրկել որոշե.
ցինք. ասոնց իւրաքանչիւրն իւր տունը տանելու
համար 10 պատասաւոր յատկացուցինք, և որովհետեւ
ժամը 7 էր, նոյն օրը մօտակայ տեղերունը միայն
զրկել պատուիրեցինք, և ծովէ անցնելիքները հե.
աւեալ օրուան ձգել որոշեցինք :

Այսպէս ըրինք նաև 22 աշակերտուհեաց համար,
որոնց մէջէն 4 հատը միայն զրկել պատուիրեցինք.
նոյնպէս և անառակաց՝ որոնց թիւը 26 էր, 16ը
միայն արձակելու հրաման տուինք, ծոյլ և ծերե.
րուն ու պառանքներն ալ գտնուած յարկերն երթա.
լով և միամի հարցանելով իրենց հինձամանակեայ
պահանջը, որ անոնց իւրաքանչիւրին տեղ ունե.
նալը և չունենալը քաջ պիտի լին, անոնց մէջէն ալ
որոնց թիւը 83 էր, 35 հատը հետեւեալ օրը արձա.
կել պատուիրեցինք. ապա շնորհէն ալ բժիշկին ցոյց
տալով 2 հոգի միայն ճանքեցինք, հիւանդանոցի
և յիմարանոցի պալով՝ բժիշկին պատուիրեցինք որ
բժշկական կանոնաց համամասն առողջութիւն ստացող
հիւանդները հետցեստէ արձակէ. պաշտօնեայ և
սպասարկներէն՝ որոնց թիւը անորոշ էր, և կար.
ծեմ 100 ի կը հասնէր, 40 ի չափը աւելորդ գաւառ.
լով ճանքեցինք, ասոնց մէջը կը գտնուէին արհես.
տարանի վարպետները, մէկ քանի դերձակ, մէկ
քանի մարանիւղ, մէկ քանի եւ միւրիւր, և այլն :

(այս վարդապետներուն տրուած ամսականաց գումարը 1500 դուրուշը կանցնէր, ասոնք ոչ գործէն ունէին և ոչ սէրմայէ որ գործէին. միայն 'ի պահանջել հարկին գործերու համար պահուած էին և այն ալ միայն 12 հատ սրիկայ ու անպիտան տղայք կրթելու համար). 'Երբ ասոնք մը կարգեցինք և հինին պատուիրեցինք որ հիւանդանոցի կահարասին իր յաջորդին յանձնէ ջ զատ տուամար բռնելով, և ջ տեսուչներն ալ տոբորդերն նոյն տուամարները, մէկը հին և միւրը նոր տեսուչին քով մնալու համար: Ահա այս եղաւ մեր բոլոր գործողութիւնները. կա՛րելի է այս գործողութեան մէջ 1-2 տէր չունեցող անձինք ալ ճանրուած ըլլան, բայց անոնք ալ հե՛տեւեալ օրը հիւանդանոցը զրկուած են: Բայց զարմանալի է որ մեր ճամբու շրջաններէն մէկը, մեր երթալէն ետեւ ինքնին միւսներուն հետ արձակուիլ ուզելով՝ հիւանդանոցէն դուրս կ'ելնէ, և հրապարակի մէջ պողոտայով ինքզինքն ինքն ինքն ալ վիճակի մէջ գտնուի վտանգի: 'Երբ որ Լճա այս է բոլոր գործին ճշգրտութիւնը. թէ որ չափազանցութիւն մ'իշխած է այս գործողութեան մէջ, հրահանգէն օտար հրամանի մ'արգելիքն է և կամ գաղտնի գիտատրութեան մը ծնունդը:

Վարչութեան նպատակը ասանկ շփոթ օրերու մէջ հիւանդներն ու անտէր պատուարեալները միայն խնամել և զանոնք անօթի չպահելն էր, (ինչպէս այս ըսածնիս կը հաստատեն արդէն հոն վար գումարները). վաւերացնելու համար անտէր հիւանդները անարժան պատուարեալները, և չմոռուել որ հիւանդանոցին ներկայ նեղ վիճակին մէջ ճշմարտապէս անտէր ու անօքնական աղքատներն ու անխնամ հիւանդները իրենց արժանաւոր խնամքէն զուրկ մնան: Այս գործողութեանց ամենը փաստեան է. ֆէնտիին յանկարծակի հրաժարելէն յետոյ եկած են. որ բնականաբար ամեն բան շփոթելով՝ հիւանդանոցը դողուելու վտանգի մէջ ձգեց, և Վարչութիւնն ալ վտանգին առջև առնելու փութաց. թէ որ աղըը հարկ տեսնէ՝ ապագային մէջ կրնայ հազարաւոր աղքատներ ու կարօտեալներ պատուարել հոն, և անոր քով ալ անխնամ աղալոց կրթութեան համար բարեկարգեալ ուսումնարան մը հաստատել, բայց ասոնց համար ընդարձակ և ապահով միջոցներ պէտք են, որոցմէ զուրկ է հիմա աղըը:

1568 փետրվար 20: Բարոնակ ֆերուսյան:

Փետրվար 13 թուոյն մէջ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը կարգաւորէ Վ. Պօլոյ աղապարի երեսփոխանական ժողովոյն նիստին վրայօք, որ տեղի ունեցաւ 'ի 12 նոյն ամսոյն:

Երեսփոխան Էֆէնտիներն վերջապէս երկէ հոգնէին մեծազոյն մատար ներկայ գտնուիլ Վալարիս Ս. Լուսաւորէի եկեղեցին: Հետեւաբար ժամը 7ին ժողով կազմակերպւեց, ատենանք բացուեցաւ ընդ ատենապետութեամբ Էֆէնտի: Բարոնակ-Պօլոյ:

Այս նստին արդիւնքն եղան հետեւեալ որոշումները:

Ա. Վարչութիւնը վերաքննեալ Սահմանադրութեան աղապարին քննութեան համար, ըստ հրամանի Բ. Գրան՝ Յանձնաժողով մը գումարուեցաւ, որոյ անդամն են Սիթեան գերա, Յովհաննէս կալիպոյտ, Գալթոյ անգերա, Խոջէն կալիպոյտ, Օտոն Գրիգոր, Ռաֆիկ, Էմիլ, Խաթաբեան Կարապետ, Աղապարեան Սարգիս և Խոճապարեան Օգոսէն Էֆէնտիները: Երեսփոխանները արատ պիտի ըլլան իրենց գիտութիւնները այս յանձնաժողովոյն հարցերէն: Երեսփոխան յանձնաժողովը ի հարկին պիտի կրնայ բացատրութիւն ուղղել Բ. Գրանը կազմուած վերաքննիչ յանձնաժողովին: Այս քննութեան վերջը, Սահմանադրութիւնը զարմեալ երեսփոխանաց ժողովոյն պիտի ներկայացուի, և անից կայսերական կառավարութեան վաւերացման համար:

Բ. Հինգ անգամներէ բաղկացեալ ուրիշ յանձնաժողով մ'ալ հաստատուեցաւ. որոյ առաջին պաշտօնը պիտի ըլլայ խառն ժողովը և Պանոսեանի մէջ աղապարի Պատրիարքարանի և հիւանդանոցի մատակարարութեան նկատմամբ տեղի ունեցած խնդրոց քննութիւնը: Հետեւաբար որոշուեցաւ որ խառն ժողովը կողմանէ տոյն խնդրոցի համար Բ. Գրան եղած առաջարկութիւնը անգործադրելի մնայ:

Յիշեալ յանձնաժողովին երկրորդ պաշտօնը պիտի ըլլայ քննութեան առնուլ հիւանդանոցին համար խառն ժողովը կողմանէ առաջարկեալ բարեկարգութեանց

ծրագրերը ու միանգամայն ժողովրդեան կողմանէ 4000 ստորագրութեամբ ընդհանուր ժողովոյն տրուած հանրապետութեան Ս. յանձնաժողովոյն անդամն են Աշտուհեան Պօլոյ, Գալթոյն Ս. Էմիլ, Սարգիսեան Յովհաննէս, Յովհաննէս Յակոբ և Խոճապարեան Օգոսէն Էֆէնտիները:

Գ. Երեսփոխանները նկատելով թէ՛ աղապարի հաստատութեանց խնամատրութեան համար առժամանակեայ տուրքի մը հաւաքումն անհրաժեշտ պէտք է, հարկ համարեցան ընդունել անցեալ շարժու Բ. Գրանը այսպիսի տուրքի մը հաստատութեան համար կազմուած յանձնաժողովը:

Դ. Բորչուեցաւ երկու շարժ յետոյ զարմեալ ժողով կազմել Վիկիկոյ և Սիթեանայ կաթողիկոսութեան կնճառ խնդրոցի կարգադրութեան համար:

Այս որոշմանց մէջ մանաւանդ երկրորդն ու երրորդը երկուս և խառն ջերմ վիճաբանութիւններէ ետքը եղան: Հիւանդանոցի խնդրոցը երեսփոխաններէն ու մանց համար մինչեւ անձնական ծանր խնդիրներ մը դուրս բացաւ և երկու կողմանէ իրարու դէմ նախատուկան խօսքեր ալ եղան, որով քիչ մնաց ժողովը կարողութեամբ մանրամասն նկարագրել երկուս անոնցմէ շարժումներն որոնք անձնական կրից արդիւնք են, և երեսփոխանական ժողովը պատիւ չէն լեւելի և անդէմ սկսի սիրտնու մեծ ցաւ կը պատճառեն:

Բարձրագոյն Գրանը կազմուած առժամանակեայ արոյ յանձնաժողովոյն համար ալ բաւական ջերմ վիճաբանութիւն եղաւ: Երեսփոխանաց գրեթէ մեծազոյն մասը քննադատութիւն կը նշէին թէ՛ ինչ հարկ կար Բ. Գրանը ձանձրացունէր և ժողովուրդը իրեն պարտաւորեալ ամբողջական համար իւր ձեռնադրութիւնը անպակաս ըրած է: Ինչ խառն ժողովը կողմանէ բացատրութիւն կը տուէր թէ Բ. Գրան վիճելու պատճառը ուրիշ որ և է նպատակաւ չէ, այլ միայն անոր միջոցաւ տեսնուի յանձնաժողովը անգամները, որպէսզի չհրաժարին, և թէ՛ յանձնաժողովը տուողներէն միայն պիտի ընդունին տուած որ և է բունական միջոց մը գործադրելու: Այս բացատրութեանց և ուրիշ գիտութեանց վրայ ժողովը զիջաւ ընդունել արդէն կազմուած յանձնաժողովը:

Սուրբ Երեսփոխան վարչը հրահարեալ Ս. Էմիլ ամսագրոյն Սարգի տետրակին մէջ կը կարգաւորէ:

Վարչութիւնը արժանապատիւ տէր Յովհաննէս խաչեան շնորհմասա աւագ քահանայն, որ իւր խոհեմ բնաւորութեամբը և մաքրասէր ընթացիկքը և համոզիչ խրատներով Վարչութեան մեծապատիւ աղապարեան սէրն ու համակրութիւնը գրաւած է, մեծիմաստ աւագ քահանայն, կը սեմք, այս անգամ իւր առատաձեռնութեամբը Ս. Երեսփոխան յառաջադրութեան բարեկամներուն առաջին տեղն ունենալու և համայն միաբանութեան խորին շնորհակալութիւնը ստանալու և իւր անունը Ս. Էմիլ յաւիտեան անմահացնելու պատեհն ունեցաւ:

Յիշեալ ամսագրութեան այս տեղ մանրամասնաբար ծանուցանելով թէ Վարչութիւնը գերա, տէր Յովհաննէս խաչեանի աւագ քահանայն՝ Առաջադրեալ խաչարի միջնորդութեամբը, 24 կտոր հոգեւոր ընտիր պատկերներու պղնձեայ կաղապարներ նուիրած է Ս. Յովհաննէս վանուց տապարանին, (կաղապարները՝ որոնք 204000 զուրուշէն տեղի արժէք ունին) այսպէս կը վերջացնէ իւր յօդուածը:

Վանուց վերջերս յիշեալ 24 կտոր պատկերները անմիջապէս հասաւ սրբազան Զօր և տապարանին յանձնուեցաւ: Երբեք առիթ ունենալով մաքուր տապարներով յատուկ տետրակով 'ի ըստ կը նմայեմք, խօսքերնիս վերջացնելէն յետոյ ալ կը սեմք, թէ չեմք կարող մեր խորին շնորհակալութիւնը յայտնելու Պատուարժան քահանային, այլ կը յանձնեմք զինքը՝ փոխարէն իւր նուիրացը, այն Տէրոջ՝ որ կը պարգեւէ իւր անսպառ դանձէն անոնց, որ իւր անունը կառուցեալ շէնքերուն պայծառութեանը անխտիր կը նուիրեն իրենց տուրքը:

Հետեւեալ նամակը՝ զոր գերա Կարդէյեան խորհրդէն եպիսկոպոսը իրեն դէմ եղած անհիմն զրպարատեղութիւնները հերքելու համար հրատարակել տուած է Ս. Էմիլ 844 թուոյն մէջ, յօդաբանութեամբ գեմք Առաջադրեալ ընթերցողաց, 'ի պաշտպանութիւն ճշմարտութեան և յիշեալ գիտական եպիսկոպոսին, որ ոչ սակաւ պատիւ կը նշանակէ իրեն:

Կողմասեան նահանգաց մէջ մեր ստացած յօդուած:

Այն դարման դոնեկը համար Փեթրուրիէն Պարիզ գնացած ժամանակին, հակառակորդ անձինք զեղծանելով իրենց զիրարմէ և յօդուս ի կիր առնելով այն առակն որ կըսէ թէ «հետադարձ են յանցաւորը», խաբելու զոյն էին «գլխալի» և բարեւեր հասարակութեան մաս մը, հրատարակել տալով անըմբռնելի թշնամութեամբ իբր թէ մեր սուրբ Էջմիածնէն հեռացած ինքիմք երգիւնապատկերեալ:

Երբ այս զրպարատեղութեան արձագանքը մեզ հասաւ մեր Եւրոպայ ցաւոց մահճի մէջ կռաւաղեցինք. ուստի և լուծիւնն ու քրիստոնէական համբերութիւնն բաւական համարեցանք ի պատասխանի, — ինչպէս որ միշտ ըրած եմք թշնամաց յարձակմանցը դէմ, — մեր անմիջութիւնը՝ ժամանակին հզօր պաշտպանութեան յանձնելով: Բայց որովհետեւ կոտանել որ թշնամիք տակաւին չեն զաւարիլ մեր համբաւոյն դէմ դաւադրել, մեր ոչ եթէ նոյն հետ մաքառելու՝ որչափ նենդաւոր լեզուներու ձեռքով տարածեալ գայթակղութեանց վարձան մը տալու փախուստի, կ'ընդունք. . . . Խմբագիր, որ բարեհաճիք ծանուցանել թէ:

Ա. Մեր կալիպոյտական վեհմաստիճանի հրաւիրուած ժամանակին՝ ճիշդ միւսնոյն կողմէն ըրած եմք, ինչ որ մեր հիշող կալիպոյտական որբաւան ընկերները, այսինքն՝ հաւատարիմ մնալ առաքելական աթոռոյ Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյն, և նորա ուղղափառ դաւանութիւնը ուսուցանել և վարդապետել:

Մեր անդրանիկ եղբայր գերա Սիթեան Յովհաննէս սրբազանը վրայ կ'ընչեմք մեր բանին ճշմարտութեանը:

Այս է ահա մեր երդումը. երդում մը՝ որոյ կարծեմ բուռնական տեղի երաշխաւոր են մեր սրտեանցն և անձանցիք քորոզութիւններն ի Տաճկաստան և ի Ռուսաստան: «Յաւերդաց սրտի խօսի բերան» ըսած է Քրիստոս: — Վարդապետ համար ևս օգնական լիցի մեզ Հոգւոյն սրբոյ շնորհքը:

Բ. Ս. Էջմիածին մնալու երդումն ըրած չեմք երբեք: Արդիւնէտեւ առաջին օրերէն թէ՛ մեր վրայ և թէ՛ մեր նկատելի ընկերակցացը վրայ տեսած եմք որ այն կ'ընտան չափով կարենաւ վարժիլ:

Գ. Եթէ մեր երգիւնապատկեր գտնուած լինէինք՝ պէտք էր որ վեհափառ կաթողիկոսը ծանուցանէր պաշտօնական կոնգրատու առ ամենա Պատրիարք Ս. Հայրը՝ ինչպէս որ ըրած էին Երեսփոխան Վարչուրիկոս սուրբ ընդդէմ փախստական վարդապետաց ոմանց:

Դ. Վ. Էմիլ. կաթողիկոսը ոչ միայն այսպիսի կոնգրատիւն զոր չէ, այլեւ մեզ հրահան տուած է որ երթանք ի Պարիզ և անդուստ վերադառնամք ի Վ. Պօլոյ: Նորուն Վեհափառութիւնը համբարեւելով զմեզ հայրական սիրով և օրհնելով Հայրապետական օրհնութեամբ առաջին բաղնիքին անձանց, և իրեն «սրբելի որդի» անունելով, այնպէս զմեզ ծանապարհ դրած է: — Յիշուի վեհա. կաթողիկոսը կը փախարէր որ քիչ մը ժամանակ Ս. Էջմիածին և Ռուսաստան վիճակները մնալով վանքին բարեկարգութեանը և դպրոցաց յառաջադրման թեման տնօրէնք և աշխատիմ. մեր ևս ուրախութեամբ յանձնառու եղած էինք. բայց օգրտուն և տեղական հանգամանաց անարարութեանը պատճառաւ վրանիս եկած հիւանդութիւնը՝ առ ժամ խորան եղան վեհա. կաթողիկոսին և մեր փախարէր ի կատար ածելու: Սակայն Նորուն Վեհափառութիւնը խոստացաւ մեզ որ զարմեալ հրաւիրէ զմեզ ի Ս. Էջմիածին, երբ մեր խանգարեալ առողջութիւնը կազդուրի և խրախուրդարարան չլինուի ինքն ալ աւարտի, որպէսզի մեր թախան օգնական լինինք Նորուն Վեհափառութեան աղօթողութեան ձեռնարկութեանցը:

Գիտեմք ապրիլի թէ թշնամիք ինչ վարձանաւ կուգին և կաշխատին մեր անունն աղապարէ, առանց գոնէ քիչ մը գոթ զգալու մեր հանգամանացը վրայ. . . . — Բայց մեր իրենց դէմ կ'ընք մը չեմք զգար բնաւ. մասնաւոր թէ՛ իրենց համար յարանէ յանուանէ աղօթք. ներ կը մտնուցամք առ բարեկարգ Ստաւած:

Մեր ոյժը մեր խոջին վկայութեանը մէջն է, և մեր միտքը արտաբերութեամբ Քրիստոսի Տաճն մերոյ սա սքանչելի սիրտից պատգամն է. «Երանի է ձեզ յորժամ նախատինք զմեզ մարդիկ և «հանիւցեն անուն չար զմէնք» յեծացէք և ուրախ լիւրուք»:

Մեր սրտն ոչ սակաւ ուրախութիւն է միանգամայն տեսնելը՝ որ Վ. Պօլոյ դաւանալէն ի վեր, մեր հայրեանակից եղբայրք ի հեռու թշնամաց իրենց ջերմ համակրութիւնը կը պարգայնեն մեզ ամեն օր ամեն պարագայի մէջ: Երեսփոխան ամենայն բարեկարգ մեր հրապարակաւ մատուցած ջերմ շնորհակալութիւնները:

Մամուլը՝ անմիջութեան վրէժն առաւ: Պատրիարքարանը արդարաւարտութեամբ:

Մեր ուրիշ մեր քանի մը թշնամեաց զբաղմունքներն զգալով զի մ'այսքան մտերիմ բարեկամներ, և հասարակաց դատաստանը մեզի համար նպատակաւոր, մանաւանդ թէ և պաշտպան ունենալնս ետքը, ինքզինքնին խիստ անհամեմատ առաւելութեամբ փոխարինեալ կը համարուինք, և մեր հասարակաց աշխոյժ երիտասարդութեան հետ ակնդէտ կ'ապրանք այն ցանկալի տաղաքային որոյ առջեւն պիտի փոխուի խաւարը և երթաց կոծիկ և կրճէկ զատամուսնա . . . :

Ով որ ըստ կըտրի՝ թող տաղարկէ իմնէ :
40 Ապրիլ 1818 : Խորեն Եպիս. Նարայէեան :

Իզմիր, 18 Ապրիլ 1868
Յարգոյ խմբագիր Արշալուստյ ,

Ստիչ առաջ Մարտ 25 թուականով և անդամք ազգային Յանձնաժողովոյ ստորագրութեամբ հրատարակուած ազգային պարտուց ցուցակին մէջ՝ Ուսումնասիր ընկերութեան վարժապետաց ձգած պարտքը 61,325 զուրուշ նշանակուած էր : Ու ընկերութիւնը՝ չեմք դիտարկել զիստուրութեամբ, ուղեւոր խնդիրը քաշուտել, առանց նոյն հաշուեցուցակին տակ եղած ծանօթութիւնը կարգաւ և միտքը լու մը ըմբռնելու, անպարտաւոր յատարկել իմն, իբր թէ Յանձնաժողովս Ու ընկերութեան թշնամութիւն մի ըրած և անոր ուսումնասիրողին արատել ուղած ըլլայ . և այս պատճառաւ Արշալուստ օրագրին 828 թուով ծանր յոգուած մի հրատարակած է Յանձնաժողովոյս դէմ :

Արդարեւ ոչ սակաւ զարմանք պատճառեց յիշեալ յոգուածը բոլոր ազգասէր հասարակութեան, երբ տեսաւ այնպիսի թշնամանք ի յոգուած մը Ուսումնասիր ընկերութեան հեղինակուած ըլլալը : Յայտմասին Յանձնաժողովս պարտաւորեցաւ իւր անմեղութիւնը պաշտպանելով՝ յիշեալ յոգուածին դէմ բողոքել և պատասխան մի հրատարակեց Արշալուստ 829 թուոյն մէջ՝ անդամք ազգային Յանձնաժողովոյ ստորագրութեամբ, իսկայն մեր ստորագրութեամբ ևս՝ որ անկամք եմք ազգային առժամանակեայ Յանձնաժողովոյն, նոյն յոգուածին բոլոր պարտաւորութեանցը համակարծիք չեղանք՝ մեր առաջադրութեանց եւ մեր երդմանց հակառակ սեպելով. վստահեցնող մեր կարծիքը ժողովքին յայտնելով՝ որ ծանաղութեան տեղադրելն մէջ ևս արձանագրելիք՝ հրատարակելու արտօնութիւնը անհետ ժողովքին :

Ուստի կըրտութեամբ Ու ընկերութեան յոգուածին պատասխանել, նախորդ հրատարակուածին պատասխանատուութիւնը՝ եթէ կայ, միւս անդամոց վրայ թողուլ :

Ուսումնասիր ընկերութեան ձգած 61,325 զուրուշ վարժապետաց պարտուց փոխարէն՝ յիշեալ ընկերութիւնը նոյնչափ գումարի՝ սեպտեմբերեան կալուածոց վարձքերէն պահանջը յանձնեց ազգային սնտուկին . համայն և այնպէս Ու ընկերութեան Յանձնաժողովոյս խրկած վարժարանաց տարեկան ծախսոց ցուցակին մէջ՝ նոյն վարժարանաց ծախսոց համար ազգային սնտուկէն սեպտեմբերեան դուրսէն 1800 զուրուշի չափ պահանջ մը ունի . որ ազգային ուրիշ հաշիւներու հետ քննութեան տակ է, և ասիկ ետքը պիտի հրատարակուին ի տեղեկութիւն բոլոր ազգայնոց :

Հասնելէ, յարգոյ խմբագիր, մեր այս նամակը ձեր պատուական լրագրոյն մէջ հրատարակել և ընդունել մեր սիրովոր յարգանքը :

Անդամք ազգային յանձնաժողովոյ
Պողոս Վարպետեան,
Ճէյկայեան Յովհաննէս Թագաւոր Պարծաւթեան,
աղան բացակայ է : Գեորգ Կ. Ա. Աստեան :

Լրագրոյս նախընթաց թուոյն մէջ զրուցած էինք թէ՛ մեծարոյ Ալազաւրեան Խաչատուր աղան 18 տարեկէ՛ ի վեր Ամերիկայի հիւպատոսարանին առաջին թարգմանի պաշտօնը կը վարէ : Նշեալոյն տեղեկութիւններէ կիսմամբ թէ՛ այս բարձր պաշտօնը 3-8 տարեկէ՛ ի վեր միայն կը վարէ, և թէ ասիկց առաջ՝ այսինքն 1847էն սկսեալ Տիւրքիոյ մեծարդոյ Յովհաննէս աղան է եղեր յիշեալ հիւպատոսարանին առաջին թարգմանը :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 24 Ապրիլ

Շուրջի տէվլէթ կոչուած պետութեան խորհրդոյն անդամանուանեցան հետեւեալ ոչ մահմէտական երեւելի անձինքը, թընկերեան Յօջաննէս էֆէնտի, Մարիւտ Պօղոս Պէյ, Կիւրքուր Օտեան էֆէնտի, Կուլումճեան Պետրոս էֆէնտի, Լոքոթէթ Պէյ, Շապիւեան Տալիօն էֆէնտի, Ընտոն Շափէ Էֆէնտի Դամասկոսէն՝ առաջին կարգի երկրորդ աստիճանի պաշտօնատարութեամբ, Ալաւմ էֆէնտի

Սէլանիէն՝ միւնիսթր աստիճանաւ, Միխալաքի Էֆէնտի Սէրէպէն՝ միւնիսթր աստիճանաւ, Խուլանչօ էֆէնտի Ռուստուլէն՝ միւնիսթր աստիճանաւ, Երեմի Չանաքէ Էֆէնտի Նանեայէն՝ միւնիսթր աստիճանաւ : Յայտնի է թէ Տիւրքեան Միհրան Պէյը և Միլիթիաթի Պէյը Երազմանէ անդամ կարգուած են այս խորհրդոյն :

Գարձեալ ոչ մահմէտականներէն մուսուլման անուանեցան պետութեան խորհրդոյն մեծարդոյ տեարք Տատեան Յարութիւն էֆէնտի, Սալալլահա Յօջաննէս էֆէնտի, Ալաբէգեան Սարգիս էֆէնտի իզմիրցի, Պուհուր էֆէնտի և Գալեատի էֆէնտի : Այլևս վսեմա . Վահան էֆէնտի Արդարութեան բարձրագոյն աստիճանի անդամանուանեցաւ առաջին կարգի առաջին աստիճանի պաշտօնատարութեամբ : Նոյն աստիճանի անդամ կարգեցան մեծաշուք տեարք Ալէքօ Պէյը, Գասպար Պէյը, Վալիլիէ էֆէնտի և Յ. Վարդան Պէյը, առաջին կարգի երկրորդ աստիճանի պաշտօնատարութեամբ :

Ալաբէգեան Սարգիս էֆէնտի վաճառականութեան առաջին աստիճանի անդամ կարգեցաւ :

Անիշխանութիւնը դժբաղդաբար կը շարունակուի մայրաքաղաքիս Հայոց մէջ . հեռաւորաւ ազգային դորձքերը երթալով կը ծանրանան : Իրաւոց պակասութիւնը խեղճ վիճակի մէջ թողուցած է զպատրիարքարանը և ազգային հիւանդանոցը : Իրաց այս ցաւալի վիճակը ևս առաւել ծանրացաւ ամենապատիւ տէր Պօղոս Ս. Պատրիարքին՝ իւր ծերութեան պատճառաւ հրաժարիլ . որուն հետ ազգային Խառն ժողովը և հիւանդանոցին առժամանակեայ հոգաբարձութիւնը (ուրիշ պատճառներէ ստիպեալ) իրենց հրաժարեցան իսկին : Տօնը Աստուած որ յետ այսորիկ ընտրուելու տեղապահը կամ Պատրիարքը, նմանապէս ազգային վարչութիւնը կարող ըլլային զսէ ընել զժողովուրդը . որ օրըստօրէ տկարանալու վերայ է և կրկնապատկութեան սոսկալի ախտի :

Զմիռնիա, 27 Ապրիլ :

Այսքանի վերջի ընդհանուր կոտորածի վսեմա . Խաչալի վաշան, որուն գաղտնաւոր անհամբեր սիրով և փափարանք կը պաշտէր, երբ շարժի առաւօտուն հասաւ ի քաղաքս օսմանեան պատերազմական շրջանաւոր մի : Նահանգիս բնակիչները Նորին Վսեմութեան հայրական խնամքը և խոհեմ ու զործունեայ կառավարութիւնը արդէն վայելած ըլլալով, գոհ և ուրախ են մեծապէս, տարակոյս չունենալով թէ վերջի ժողովրդապետը, որ զրոյթեալ վսեմ . Խաչալի վաշան կարող պիտի ըլլայ նահանգիս տաղանթութիւնը և բարօրութիւնը օր ըստ օրէ աւելցնելու :

Պարկէն հասած հեռագրական լուրերը վսեմ . Ալաշիւն Էֆէնտիին տարածած մահը կը զուժեն : Հանգուցեալը՝ որ օսմանեան հեռագրական գծից և փոստայր տեղաւոր էր, նմանապէս հրապարակական շինուածոց պաշտօնեայ, շատ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած է թ. Գրան . ուստի այս ցաւալի մահը մեծ կորուստ մըն է թէ՛ կայսերական կառավարութեան և թէ՛ Հայոց ազգին, որուն մեծ պատիւ կընէր : Նարոյն կայսրը իւր բարձր համարման վերջին ապացոյց մի տալու համար հանգուցելոյն, անոր հիւանդութեան ժախճակը Պատուոյ Լէգիոնի մեծ պաշտօնեայ անցուցանեց զինս :

Իզմիրի մէջ ընկող ամերիկացիները Ալազաւրեան մեծարդոյ Խաչատուր աղային ոսկի չլիթայով ոսկի ժամացոյց մի ընծայեցին . որուն վերայ փորագրեալ է հետեւեալ խօսքերը :

«Նուրիցալ Իզմիրի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց հիւպատոսարանին առաջին թարգման Ալազաւրեան Խաչատուր աղային Ամերիկայի բնակիչներէն, յապացոյց իրենց յարգանայ և համարմանը» :

Իստալիյ թագաւորին հրովարտակաւ, մեծա . մօսիկ Պէրլոյ տապալը՝ որ Խաչալի հիւպատոս է Իզմիրի մէջ, առաջին կարգի հիւպատոս անուանեցաւ : Այս բարձր պատիւը, որուն արժանի է մօսիկ Պէրլօ ասպետը իւր հաւատարմ ծառայութիւններով և իւր խորին կենցաղապետութեամբ, մեծ ուրախութիւն պատճառեց իզմիրի բոլոր խաղաղացի և իւր բազմաթիւ բարեկամացը :

Գերա . Ուստի Յօջաննէս արքեպիսկոպոսը երկիւ Ս. Երուսաղէմէն դառնալով Իզմիրէն անցաւ ու Կ. Պօլսի գնաց : Նորին Սրբաւորութիւնէն ուրախ սրտի ի մայանք թէ Ս. Յակոբոյ վանոց մէջ հաստատուելու ժառանգաւորաց լուրոյցը և տղարուն յառաջողութիւնը :

Դանան տունա . Ս. Երայի Պատրիարքին խնամօրէ : Այս խնամք քաղաքին մէջ եղած ազգային երկուսեւ տաշակեալ վարժարաններուն վերայ ևս տարածուելով, ասոնք ևս յառաջադիմութեան շուրջին մէջ կը գտնուին :

Յարգոյ խմբագիր Արշալուստյ ,

Ձեր պատուական լրագրոյն 829 թուոյն մէջ, անդամք ազգային Յանձնաժողովոյս ստորագրութեամբ յոգուած մի հրատարակուած էր Ու ընկերութեան դէմ : Այս յոգուածոյն պատասխանը Ընկերութիւնս իսկոյն պատրաստեց . բայց յետոյ ընելով թէ Յանձնաժողովոյն անդամները ամենքը համամիտ չեն գտնուիր այնպիսի յոգուած մի հրատարակել տալու, և ոմանք ստորագրութիւնին չեն գրած, ուստի խոհեմութիւն համարեցինք սպասել՝ ճիշտ տեղեկութիւն ստանալու համար թէ որոնք են վերոյիշեալ յոգուածոյն հեղինակները, և յետոյ պատասխանել :

Նուա Մանգուլէի 648 թուոյն մէջ Իզմիրէն զրուած անանուն նամակ մի կարգաւորեց Ընկերութեան դէմ : Ինչպէս սկիզբէն ի վեր Ու ընկերութիւնը պատասխան չէ տուած անանուն նամակաց, միւնիսթր սկզբունքին հետեւելով՝ յիշեալ նամակին ալ պատասխան պիտի չտայ, այնու դաշամբ որ՝ եթէ նոյն նամակին հեղինակը՝ թէ որ իւր գրածներուն վերայ վստահ ըլլալով կրնայ իւր ստորագրութեամբ զինքը յայտնել, յայնմ ամ Ընկերութիւնը սպասելու փոխարէն իւր պատասխանը տալ :

Իզմիր, 24 Ապրիլ Ուսումնասիր Ընկերութիւն :

ՎԼԻԲԵԼՍԻ ԶԼՎԵՍԻՍ

Քաղաքական, ազգային եւ ուրիշ խնդրոց վերաբերեալ ճոր օրագրոց լրագիր մըն է, որ բուրքերէն լեզուաւ եւ հայերէն գրով շաբաթը ճիշդ անգամ կը հրատարակուի ի Կ. Պօլսի, խմբագրութեամբ մեծարդոյ Ն. Ա. Իսիքեանի Էֆէնտիին :

Այս լրագրոյն տարեկան բաժանորդագրութեան գինը 400 դրոքով է Կ. Պօլսի համար, եւ 420 դրոքով գաւառաց համար հանդերձ քրատարութեան ծախիւքը : Իզմիրի մէջ Վարազյի Հայաստանի բաժանարար գրութիւնը Արշալուստյ գրատունը դիմելու է :

ԲՆԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԽԶՄԻՔԵՆ ՂԱՍԱՊԱ ԵՐԹԱԼՈՒ ԵՐԿԱՐՈՒՂՈՅ

ԵՐԹԵՒԵԿԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԵԱՆ

ՍԿՍԵԱՆ ՄԱՅԻՍԻ 4ԵՆ Ե. Թ. 1868

ՊՈԽՈՒՆՈՎԱՅԻ ԴԻԻԿ

ՀԱՍԱՐԱԿ ՕՐԵՐԸ

Իզմիրէն պիտի մեկնի Պոռնոպա երթալու
ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ըստ եւրոպացոց ժամը 6.10ին,
7. 5ին, 8ին, 9ին, 12ին .

ԵՐԵՎԱՆԻՆ՝ 3.40ին, 5.15ին, 6.20ին .

Սմեկ շաբաթ երեկոյն արտաքոյ կարգի շոգեկառք պիտի մեկնի Իզմիրէն ժամը 7.20ին եւ Պոռնոպային 7.40 րոպէին Կ. Ե .

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ժամը 7.10ին, 9ին, 10.45ին .

ԵՐԵՎԱՆԻՆ 12.30ին, 2.50ին, 3.40ին, 6.5ին, 7ին .

Իզմիրէն մեկնած շոգեկառք պիտի վերադառնան միշտ՝ քաղաքս մեկնեցէն կէս ժամ ետքը, բաց ի հասարակ օրերը կեսօրին մեկնած շոգեկառքին, որ պիտի վերադառնայ ժամը 2ին կեսօրէն ետեւ :

Երբեք և վերադառնալու պատահելէ

Պիտի տրուին ամէն օր . Իզմիրէն ամէն շոգեկառքով : Պոռնոպային հասարակ օրերը կեսօրին ետեւ եւ կիրակի օրերը՝ բոլոր օրը :

ՏՈՄՍԿԻՆ ԳԻՆԵՐԸ ԵՆ

Առաջին կարգ՝ 8 ղ . 2րդ կարգ՝ 6 ղ . 3րդ կարգ՝ 3 :

ՀԱՍԱՊԱ ՊԱՅԻ ԳԻՆԸ

Իզմիրէն պիտի մեկնի Մեհիմէ, Մանիսա, Ղասապա եւայլն, երթալու համար :

Հասարակ օրերը առաւօտուն 7ին երեկոյն 3.30ին
կիրակի օրերը » 7.30ին 3.30ին

Երբեք պատահել վերադառնալու պատահելէ
3ին 4ին 12 պարտաւորաւ պաշտէ 4ին պիտի վճարեն .
Իզմիր, 18-30 Ապրիլ ՀՐԵՄԵՆԻՆ :

4868 : Վարչութեան գրասենեակ :

Խմբագիր—տէր լրագրոյս ,

Պ. Կ. Պ. Վալաշեան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ